

Preventie- en handhaving middelengebruik

Uitvoeringsplan TD 2026-2029

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding	4
2. Visie en Doelen	5
2.1. Alcohol.....	5
2.2. Drugs.....	5
2.3. Roken en Vapen	6
2.4. Verkeersveiligheid.....	7
2.5. Sociale Veiligheid	8
3. Samenwerking en Organisatie	8
4. Prioritering.....	10
4.4. Rol van sportverenigingen in middelenpreventie	10
4.5. De rol van scholen in de aanpak van middelengebruik	11
4.6. Dorpen & inwoners.....	13
Jongeren	13
Volwassenen (18-64 jaar)	14
Ouderen (60+, 70+).....	14
Horeca en evenementen.....	15
Reclame in het straatbeeld	15
Harddrugs & cannabis	15
4.7. Campagnes.....	16
4.8. Trainingen.....	17
5. Inzet & Budget	19
5.1. Inzet.....	19
5.2. Budget.....	20
6. Monitoring en Evaluatie.....	21

Samenvatting

Dit uitvoeringsplan beschrijft hoe de gemeente Tytsjerksteradiel in 2026 en 2027 uitvoering geeft aan het Preventie- en Handhavingsplan Middelengebruik 2025–2029. De inzet richt zich op het voorkomen en verminderen van alcohol-, rook-, vape- en drugsgebruik, met speciale aandacht voor jongeren. De aanpak is integraal en realistisch.

De gemeente kiest voor een preventieve aanpak, omdat dit het meest effectief is. De GGD adviseert te beginnen bij roken, vaperen en alcohol: middelen waar jongeren het eerst mee in aanraking komen en die sterk samenhangen met later drugsgebruik (gateway-effect). Daarom worden scholen, sportverenigingen en dorpen centraal gesteld in de uitvoering. Scholen ontvangen een jaarlijkse voorlichtingscyclus, aangevuld met Theater Smoar en ouderbetrokkenheid. Sportverenigingen worden ondersteund bij NIX18, rookvrije terreinen en gezonde kantines. In de dorpen worden 12+ activiteiten georganiseerd als positief alternatief voor middelengebruik.

Veiligheid en Handhaving speelt een belangrijke rol in signalering en aanwezigheid. BOA's bezoeken structureel JOP's (Jongeren Ontmoetingsplekken), keten en dorpsactiviteiten, spreken jongeren aan en zetten signalen door naar de politie (Opiumwet). De drugslokbus wordt ingezet bij evenementen en er wordt samengewerkt met politie en OOV (Openbare Orde en Veiligheid) op basis van hotspotanalyses. Daarnaast wordt ingezet op bewustwording rondom ondermijning, onder andere via gesprekken met agrariërs en de campagne "Geen vrije uitloop voor criminaliteit".

De uitvoering gebeurt samen met GGD, VNN, KEARN, High Five, politie, scholen, sportverenigingen en dorpsorganisaties. Jaarlijks wordt de voortgang gemonitord via de PDCA-cyclus en worden acties waar nodig bijgestuurd. Het plan blijft een hybride document, zodat de gemeente flexibel kan inspelen op trends, signalen en ontwikkelingen.

Deze samenvatting biedt een beknopt overzicht. Voor specifieke acties, doelgroepen, verantwoordelijkheden en resultaten kan worden doorgelinkt naar de betreffende hoofdstukken in het uitvoeringsplan.

1. Inleiding

In februari 2025 is het nieuwe Preventie en Handhavingsplan Middelengebruik 2025-2029 door de raad vastgesteld. Maar met dit plan alleen zijn we er nog niet. Net zo belangrijk is hoe aan dit plan uitvoering wordt gegeven.

Uitgangspunt hierbij is:

“Samen met onze (keten)partners zetten wij ons in voor een omgeving waarin iedereen gezond en veilig kan leven. We richten ons op preventie vanuit een brede, integrale aanpak gericht op middelengebruik, waarbij we bouwen op de kracht van onze Mienskip. We streven naar eigenaarschap en gaan voor realistische, lange termijn doelen met duurzaam resultaat”

Wat in deze visie duidelijk naar voren komt is dat we samen willen werken om de gezondheid van onze inwoners te verbeteren, zowel de mentale als de fysieke gezondheid. Daarnaast willen we dat mensen zich veilig voelen. Onderweg en thuis. Om dit te bereiken hebben we concrete doelen gesteld. We kunnen dit niet alleen en we kunnen niet alles tegelijk. Het is een proces van de lange adem.

Daarom zijn er samen met de leden van de werkgroep en andere betrokkenen prioriteiten gesteld. Hierbij hebben we rekening gehouden met de beschikbare mensen en financiële middelen.

Door een gezamenlijke aanpak, gericht op verschillende doelgroepen en verschillende locaties, hopen we een verandering tot stand te brengen die van binnenuit komt en niet van bovenaf. Dit doen we door inwoners zelf zoveel mogelijk te betrekken en mee te laten denken én doen.

Onze aandacht gaat de komende twee jaar uit naar de scholen, sportverenigingen en is gericht op de dorpen. Daarnaast zetten we in op het voeren van verschillende campagnes en investeren we in kennisvergroting en bewustwording door trainingen en voorlichtingen.

Dit plan is een hybride document. Dit is nodig als we aan willen blijven sluiten bij onze inwoners en in willen kunnen blijven spelen op veranderingen in de samenleving. We weten immers niet wat de toekomst ons gaat brengen. Elke twee jaar zal het plan worden geëvalueerd en eventueel aangepast. Zo houden we de zaag scherp.

2. Visie en Doelen

De visie zoals omschreven in het preventie- en handhavingsplan middelengebruik 2025-2029 luidt als volgt:

“Samen met onze (keten)partners zetten wij ons in voor een omgeving waarin iedereen gezond en veilig kan leven. We richten ons op preventie vanuit een brede, integrale aanpak gericht op middelengebruik, waarbij we bouwen op de kracht van onze Mienskip. We streven naar eigenaarschap en gaan voor realistische, lange termijn doelen met duurzaam resultaat”

In het plan zijn de doelen en ambities beschreven, evenals de aanpak die we toepassen om deze te behalen. De voortgang op deze doelen en ambities monitoren we met behulp van de in hoofdstuk 7 beschreven instrumenten.

2.1. Alcohol

- 1.1 Het percentage (43%) jongeren dat ooit alcohol heeft gedronken verlagen.
- 1.2 Het percentage (28%) jongeren dat aan binge drinken doet verminderen.
- 1.3 Het percentage (18%) volwassenen dat overmatig alcohol gebruikt terugdringen

We willen dat geen alcohol onder de 18 de norm is en een halt toeroepen aan het aantal jongeren dat drinkt. Voor volwassenen en ouderen ligt de focus op het signaleren en voorkomen van problematisch alcoholgebruik.

2.2. Drugs

- 2.2 Het percentage (11%) jongeren dat ooit wiet of hasj heeft gebruikt, verlagen
- 2.3 Het aantal volwassenen (4%) dat drugs gebruikt is stabiel of neemt af.

Door te voorkomen dat inwoners drugs gaan gebruiken willen we schade voor de gebruiker en zijn omgeving beperken. We streven daarbij naar minder problematisch drugsgebruik en overlast. Belangrijk hierbij is het signaleren en rapporteren van probleemsituaties. Niet alleen bij groepsoverlast maar ook bij signalen van individuele situaties.

2.3. Roken en Vapen

- 3.1 Het percentage (17%) volwassenen dat rookt verlagen.
- 3.2 Het percentage jongeren (18%) dat ooit heeft gerookt verlagen.
- 3.3 Het percentage jongeren (25%) dat ooit heeft gevaped verlagen

We willen dat onze kinderen opgroeien in een rookvrije omgeving en daarmee voorkomen dat jongeren beginnen met roken. Wie wel rookt en wil stoppen moet hier op een laagdrempelige, toegankelijke manier hulp bij kunnen krijgen.

Er wordt daarom ingezet op omgevingsfactoren en duurzame resultaten. Met de korte termijndoelen voor de komende 4 jaar, verwachten we een dalende trend in te zetten voor de toekomst en de eerste stappen te zetten richting de langere termijndoelen zoals de gestelde doelen uit het gezondheidsbeleid “tegearre sîn fiele” en de doelen van het Nationaal Preventieakkoord ¹ en GALA ². Dit zijn ambities voor 2040 en verder.

¹ [Nationaal Preventieakkoord | Convenant | Rijksoverheid.nl](#)

² [GALA - Gezond en Actief Leven Akkoord | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

Daarnaast wordt er vanuit het veiligheidsbeleid 2023-2026 “Feiligens Foarut” ingezet op het volgende:

2.4. Verkeersveiligheid

Doelstelling:

Het veiligheidsgevoel in de (dorps)kernen van de gemeente Tytsjerksteradiel op het gebied van verkeersveiligheid is in 2026 aantoonbaar verbeterd. Hierbij wordt gestreefd naar het benutten van de provinciale Subsidiereregeling gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid Fryslân.

Aanpak:

Voor het verbeteren van de verkeersveiligheid worden vanaf 2023 de volgende acties uitgevoerd:

4.1 Een projectmatige, integrale aanpak tussen de domeinen verkeer, toezicht & handhaving, veiligheid, provincie en politie, gericht op verkeershandhaving in de (dorps)kernen.

Terug te vinden in het Uitvoeringsprogramma Veiligheid 2025:

Wat?	Wie?	Wanneer?
Project Middelengebruik en Verkeer (inzet BOB-campagne)	Coördinator middelengebruik, OOV (Openbare Orde en Veiligheid), toezichthouders en politie	2025

Deze actie wordt opgenomen in het Uitvoeringsplan Middelengebruik, vanwege de duidelijke koppeling tussen middelengebruik en verkeersveiligheid (Denk daarbij aan bijvoorbeeld rijden onder invloed).

2.5. Sociale Veiligheid

Doelstelling:

Er is een gestructureerde aanpak ontwikkeld binnen het thema sociale veiligheid, bij voorkeur in samenwerking met het sociaal domein.

Aanpak:

Voor de versterking van sociale veiligheid wordt in samenwerking met interne en externe partners het volgende opgepakt:

5.1 Aansluiten bij en adviseren van de projectleider middelengebruik over handhavings- en preventiestrategieën.

Terug te vinden in het Uitvoeringsprogramma Veiligheid 2025:

Wat?	Wie?	Wanneer?
Versterken en verbinden van de integrale aanpak jeugd; netwerken in kaart brengen	OOV, gebiedsteam jeugd, coördinator middelengebruik, jongerenwerk KEaRN, (jeugd)BOA	Doorlopend

Ook dit onderdeel maakt deel uit van het Uitvoeringsplan Middelengebruik, vanwege de verwevenheid van sociale veiligheid, jeugd en middelengebruik.

3. Samenwerking en Organisatie

In 2024 is de werkgroep Middelengebruik opgestart. Deze werkgroep is een multidisciplinair samenwerkingsverband onder regie van de coördinator Middelengebruik, bestaande uit vertegenwoordigers van:

- Beleid en Advies Sociaal Domein
- Afdeling Toezicht en Handhaving
- Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)
- High Five Sportstimulering
- KEaRN Welzijn
- Openbare Orde en Veiligheid (OOV)
- Politie
- Verslavingszorg Noord Nederland (VNN)

De werkgroep is verantwoordelijk voor de gezamenlijke uitvoering van de in dit plan beschreven aanpak. Daarbij wordt, waar nodig, afgestemd met en ondersteuning gezocht bij andere relevante partijen. Een nauwe samenwerking met ketenpartners, het sociaal domein en zorgpartners vormt hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Betrokken partijen:

Deze aanvullende partijen zijn onder te verdelen in twee groepen: professionele betrokkenen en niet-professionele betrokkenen.

Professionele betrokkenen (o.a. medewerkers van):

- Platform Nuchtere Fries
- Theater Smoar
- Scholen (primair en voortgezet onderwijs)
- Koninklijke Horeca Nederland
- BOB-campagnes / Veilig Verkeer Nederland
- Huisartsen
- Gebiedsteams
- Verpleegkundigen
- KEaRN Welzijn
- VNN
- Psychologen
- GGD

Niet-professionele betrokkenen:

(Bijvoorbeeld ouders, sportverenigingen, vrijwilligersorganisaties, buurtinitiatieven, jongeren zelf, etc. – deze kunnen hier nog concreet worden toegevoegd indien bekend.)

4. Prioritering

We willen veel, maar kunnen niet alles tegelijk. Daarom zijn er vanuit de werkgroep prioriteiten gesteld. Deze prioriteiten zijn gesteld op basis van cijfers, initiatieven en signalen uit de omgeving. Daarnaast is gekeken naar wat er haalbaar is met de beschikbare middelen en capaciteit, zie hoofdstuk 5.

We willen inzetten op het volgende:

4.4. Rol van sportverenigingen in middelenpreventie

Sportverenigingen vervullen een belangrijke rol in de vrijetijdsbesteding van onze inwoners. Juist daarom vormen zij een strategische vindplek om inwoners te informeren en bewust te maken van de risico's van middelengebruik. Bovendien hebben sportverenigingen een sterke voorbeeldfunctie: trainers, vrijwilligers en sporters fungeren vaak als rolmodellen voor jongeren.

In veel sportkantines wordt nog altijd veel alcohol wordt geschonken. Voor sportverenigingen is dit vaak een belangrijk verdienmodel, maar het hoeft niet de norm te zijn. Het aanbod van alcoholvrije alternatieven groeit en wordt steeds aantrekkelijker. Dit biedt kansen om een gezonder en bewuster consumptiepatroon te stimuleren binnen de sportcontext.

Nalevingsonderzoek en handhaving:

In 2024 en 2025 is er, vanuit het Platform Nuchtere Fries, een nalevingsonderzoek uitgevoerd naar het verstrekken van alcohol aan jongeren onder de 18 jaar. Dit onderzoek richt zich specifiek op sportkantines.

Tijdens het onderzoek worden sportverenigingen ondersteund met informatie en hulpmiddelen, onder andere via JOGG-Teamfit³, om het schenken van alcohol aan minderjarigen te voorkomen.

Als gemeente sluiten wij hierbij aan met een gerichte handhavingsactie, aansluitend op het onderzoek. Wij hanteren hierbij het uitgangspunt: zonder handhaving geen effectieve preventie, en zonder preventie geen duurzame handhaving. Beide zijn noodzakelijk om gedragsverandering te realiseren.

³ [JOGG-Teamfit](#)

Aanpak:

Sportverenigingen worden actief ondersteund bij het actualiseren van hun alcoholbeleid, inclusief het expliciet opnemen van NIX18, het voorkomen van weder verstrekking en het realiseren van een rookvrije sportvereniging. High Five en JOGG begeleiden verenigingen bij rookvrije terreinen en gezonde kantines. VNN verzorgt IVA trainingen voor alle vrijwilligers en barpersoneel. Handhaving en Nuchtere Fries voeren mystery guest controles uit op naleving van NIX18.

Verantwoordelijk: High Five Sportstimulering, JOGG en VNN

4.5. De rol van scholen in de aanpak van middelengebruik

Scholen worden vanuit diverse beleidsterreinen en thema's benaderd om bij te dragen aan maatschappelijke doelen. Daarom is het essentieel om te luisteren naar de behoeften, mogelijkheden en prioriteiten van de scholen zelf, en hierop aan te sluiten met een passende aanpak.

Tegelijkertijd hebben scholen ook een eigen opdracht: zij dragen bij aan een sociale, veilige en gezonde leeromgeving voor hun leerlingen. Middelengebruik onder jongeren – waaronder alcohol, tabak, vapes en drugs – staat hier direct haaks op.

Zoals neuropsycholoog Erik Scherder⁴ het kernachtig verwoordt:

“In alcohol zit ethanol, een stof die bepaalde hersengebieden en hun zeer belangrijke verbindingen in het zich volop ontwikkelende brein beschadigt. Dit heeft op den duur gevolgen, onder meer voor cognitieve functies zoals aandacht en werkgeheugen (belangrijk voor het leren).”

Oneigenlijk middelengebruik beïnvloedt het gedrag, de concentratie en het leervermogen van jongeren. Ook het gebruik van tabak en e-sigaretten (vapes) veroorzaakt aanzienlijke gezondheidsrisico's, zoals uitgebreid beschreven in het Preventie- en Handavingsplan Middelengebruik 2025–2029.

⁴ [Erik Scherder legt uit waarom zelfs een paar slokjes alcohol slecht zijn voor je kind | de Volkskrant](#)

Daarom is het van groot belang dat jongeren én ouders goed geïnformeerd worden over de risico's van middelengebruik. Scholen zijn bij uitstek de plek waar we met beide doelgroepen in contact kunnen komen. Een effectieve aanpak van middelengebruik onder jongeren is dan ook niet mogelijk zonder de actieve betrokkenheid van het onderwijs.

Aanpak:

Alle VO-scholen ontvangen jaarlijks een integrale voorlichtingscyclus over alcohol, vaperen, roken en harddrugs. VNN verzorgt de inhoudelijke voorlichting, aangevuld met Theater Smoar voor ervaringsgerichte modules. De GGD en KEARN organiseren een jaarlijkse verbindingssessie met scholen over trends, signalen en aanpak. Ouders worden jaarlijks betrokken via ouderavonden en via twee informatie-items in schoolnieuwsbrieven.

Verantwoordelijk: GGD, KEARN Welzijn en VNN

4.6. Dorpen & inwoners

Jongeren

Als we willen dat inwoners – en in het bijzonder jongeren – hun gedrag veranderen, moeten we realistische en aantrekkelijke alternatieven bieden. Alleen verbieden of ontmoedigen is onvoldoende.

Uit gesprekken met jongeren blijkt dat er in de gemeente relatief weinig te doen is voor adolescenten (12–18 jaar). Voor kinderen tot 12 jaar worden regelmatig activiteiten georganiseerd, maar oudere jongeren vallen vaak tussen wal en schip. Ze zijn te jong voor het uitgaansleven, maar voelen zich te oud voor traditionele jeugdsozen of sport- en spelactiviteiten.

Veel jongeren zoeken daarom hun toevlucht tot eigen plekken, zoals schuurtjes, tuinkamers en caravans. Hier komen ze vaak in vaste groepen bij elkaar, waar – al dan niet gedoogd – alcohol en andere middelen worden gebruikt. Ook is er een groep jongeren die niet tot de vaste gebruikers van deze ontmoetingsplekken behoort, maar wel behoefte heeft aan betekenisvolle vrijetijdsbesteding.

Aanpak:

BOA's en KEaRN bezoeken structureel keten, JOP's en informele ontmoetingsplekken. De inzet is primair preventief, gericht op aanwezigheid, gesprekken, signalering en bewustwording rondom veiligheid, middelengebruik en overlast. Wanneer BOA's signalen van drugsgebruik of -handel aantreffen, wordt dit — conform bevoegdheden — altijd doorgezet naar de politie voor verdere opvolging. Omdat veel keten en JOP's zich op privéterrein bevinden, hebben BOA's daar geen handhavende bevoegdheden. Op basis van de APV kunnen BOA's uitsluitend optreden tegen drugs op openbare plaatsen (art. 2.74 en 2.74a APV). Daarom is repressief optreden door BOA's in deze context niet mogelijk en wordt dit ook niet als taak of verwachting neergelegd.

Vanaf 2026 worden in de dorpen structureel 12+ activiteiten georganiseerd als positief alternatief voor middelengebruik. Signalen van problematiek worden direct gedeeld met GGD, gebiedsteams en VNN, zodat snelle opvolging en passende ondersteuning mogelijk is.

Verantwoordelijk: BOA's, KEaRN Welzijn, GGD, Gebiedsteams en VNN

Volwassenen (18-64 jaar)

Alcoholpreventie:

De gemeente zet jaarlijks in op de campagnes IkPas en Zien Drinken Doet Drinken. Deze campagnes worden lokaal versterkt via sociale media, dorpshuizen, sportverenigingen en werkgeversnetwerken. VNN verzorgt trainingen vroeg signalering voor professionals in zorg, welzijn, sport en onderwijs. Horecagelegenheden worden actief betrokken bij naleving van NIX18, verantwoord schenken en het voorkomen van doorschenken. Vergunningen en handhaving nemen dit structureel mee in toezicht.

Stoppen-met-roken (wijkaanpak):

De wijkaanpak Rookvrij Leven wordt structureel opgenomen in het uitvoeringsplan. GGD en KEARN voeren gesprekken in wijken over roken en vaperen, normaliseren rookstopondersteuning en verwijzen inwoners actief door naar SMR-zorg. Gebiedsteams, huisartsen en welzijnswerk worden betrokken bij vroeg signalering. De aanpak richt zich op inwoners met lage SES, jongeren en ouders, en inwoners met chronische aandoeningen.

Verantwoordelijk: VNN, GGD, KEARN Welzijn

Ouderen (60+, 70+)

Alcohol en medicijngebruik:

Bij ouderen wordt extra aandacht besteed aan de risico's van alcohol in combinatie met medicatie, eenzaamheid en fysieke kwetsbaarheid. GGD en KEARN organiseren jaarlijks voorlichtingsbijeenkomsten in dorpshuizen en via seniorennetwerken. Gebiedsteams en huisartsen worden betrokken bij vroeg signalering.

Valpreventie:

Alcoholgebruik bij ouderen wordt expliciet gekoppeld aan valpreventie. High Five en GGD nemen alcohol en medicatiegebruik op in de intake van valpreventieprogramma's. Voorlichting wordt geïntegreerd in bestaande valpreventiecursussen.

Rookstopondersteuning:

Ouderen worden actief verwezen naar rookstopzorg via GGD en huisartsen. KEARN ondersteunt bij het bespreekbaar maken van rookgedrag in sociale netwerken.

Verantwoordelijk: High Five Sportstimulering, GGD, Huisartsen en KEARN Welzijn

Horeca en evenementen

Horeca speelt een belangrijke rol in het terugdringen van middelengebruik. De gemeente werkt samen met Koninklijke Horeca Nederland, lokale ondernemers en handhaving aan:

- naleving van NIX18;
- voorkomen van wederverstrekking;
- verantwoord schenken (geen acties, geen kortingen op alcohol);
- voorkomen van doorschenken bij dronkenschap;
- rookvrije terrassen in de buurt van jeugdlocaties;
- voorlichting aan personeel over signalen van drugsgebruik.

Bij evenementen worden vooraf afspraken gemaakt over alcoholverstrekking, drugsbeleid, veiligheid, vervoer en toezicht. De Drugsbus en BOA's worden gericht ingezet.

Verantwoordelijk: Veiligheid en Handhaving, Horeca Nederland

Reclame in het straatbeeld

De gemeente verkent mogelijkheden om reclame voor alcohol, vapes en tabak in de openbare ruimte te beperken. Dit gebeurt in samenwerking met:

- vergunningen;
- communicatie;
- lokale ondernemers;
- sportverenigingen;
- scholen.

Doel is het verminderen van verleidingen voor jongeren en het versterken van een gezonde leefomgeving.

Harddrugs & cannabis

Op basis van de rioolwateranalyse en signalen uit de dorpen zetten we extra in op bewustwording rondom cocaïne en cannabis. De gemeente heeft geen handhavingsbevoegdheid op dit terrein (Opiumwet → politie), maar speelt wel een belangrijke rol in signalering, aanwezigheid en het bespreekbaar maken van risico's.

De GGD adviseert om preventie bij jongeren te beginnen bij roken, vaperen en alcohol. Dit zijn de middelen waar jongeren het eerst mee in aanraking komen en die sterk samenhangen met later drugsgebruik. Daarom wordt de bestaande voorlichtingscyclus

op scholen uitgebreid met een drugscomponent, zodat jongeren én ouders beter worden geïnformeerd over risico's, groepsdruk en keuzes.

Daarnaast zijn BOA's zichtbaar aanwezig op plekken waar jongeren samenkomen. Zij spreken jongeren aan, signaleren mogelijke problematiek en zetten signalen door naar de politie wanneer dat nodig is. OOV en politie monitoren hotspots en stemmen de inzet daarop af. De drugslokbust wordt jaarlijks ingezet bij evenementen en dorpsactiviteiten, gericht op bewustwording en het tegengaan van ondermijning. Ook worden gesprekken gevoerd met agrariërs over risico's rondom hennepkwekerijen en drugslabs.

Met deze inzet versterken we de preventieve basis, vergroten we de weerbaarheid van jongeren en zorgen we voor een realistische en uitvoerbare aanpak.

Verantwoordelijk: VNN, Veiligheid en Handhaving

4.7. Campagnes

Het deelnemen aan campagnes is een laagdrempelige manier om een brede doelgroep te bereiken. Door aan te sluiten bij landelijke campagnes en het aanbieden van trainingen willen we de kennis over de gevolgen van middelengebruik vergroten. Daarnaast streven we ernaar om mensen bewuster te maken van hun eigen middelengebruik.

We kiezen hierbij voor een positieve benadering: we dagen mensen uit om te minderen of te stoppen met middelengebruik, zonder belerend te zijn. Ook is het hierbij van belang dat mensen worden gestimuleerd om oordeel-loos het gesprek met elkaar aan te gaan. De keuze ligt altijd bij de inwoner zelf. Op die manier proberen we verandering van binnenuit te stimuleren in plaats van deze van bovenaf op te leggen. Denk hierbij aan campagnes als Dry januari en Stoptober.

Om extra impact te maken, betrekken we daar waar mogelijk lokale mensen bij de campagnes. Dit vergroot niet alleen de herkenbaarheid, maar ook de effectiviteit van de boodschap.

Aanpak:

Campagnes worden scherper en strategischer ingezet. De gemeente kiest jaarlijks drie speerpunten:

1. Alcohol (IkPas, Zien Drinken Doet Drinken)
2. Roken & vaperen (Stoptober, Rookvrije Generatie)
3. Drugs (Nuchtere Fries, Drugsbus, lokale bewustwording)

Campagnes worden lokaal versterkt via:

- sociale media
- dorpshuizen
- sportverenigingen
- scholen
- horeca
- bibliotheken
- huis-aan-huisbladen

Elke campagne heeft een meetbaar doel, zoals bereik, aantal deelnemers of aantal doorverwijzingen.

Verantwoordelijk: GGD

4.8. Trainingen

Daarnaast willen we de IVA-training (Instructie Verantwoord Alcoholschenken) niet alleen aanbieden aan barpersoneel van stichtingen en verenigingen, maar ook aan alle vrijwilligers en bestuursleden. Zo zorgen we ervoor dat verantwoord alcohol schenken een gedeelde verantwoordelijkheid wordt, en niet alleen rust op de schouders van degene achter de bar. De voorkeur gaat uit naar vooral fysieke trainingen in samenwerking met VNN en Theatergroep SMOAR

Aanpak:

Trainingen worden concreet uitgewerkt en gericht aangeboden aan:

- sportvrijwilligers (IVA, verantwoord schenken)
- jongerenwerkers (harddrugs, signalering)
- gebiedsteams (alcohol, drugs, roken, motiverende gespreksvoering)
- scholen (signalering vaperen, alcohol, drugs)
- horeca (NIX18, verantwoord schenken)
- dorpshuizen (signalering middelengebruik)

De gemeente organiseert jaarlijks:

- minimaal drie IVA trainingen
- twee trainingen vroegsignalering alcohol/drugs
- één training motiverende gespreksvoering
- één training signalering vapen/roken
- één training voor horeca over verantwoord schenken

Verantwoordelijk: VNN

5. Inzet & Budget

Bij de uitvoering willen we zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande initiatieven en gebruik maken van de beschikbare middelen en capaciteit.

5.1. Inzet

De beleidsontwikkelaar gezondheid, sport en bewegen vervult de rol van coördinator middelengebruik. Zij bewaakt de voortgang en afstemming van het plan. De uitvoering van activiteiten wordt belegd bij de samenwerkende partners en professionals binnen de werkgroep middelengebruik.

Naast de coördinatie door de beleidsontwikkelaar gezondheid, sport en bewegen, ligt de uitvoering van de activiteiten en interventies bij de betrokken samenwerkingspartners en professionals uit de werkgroep middelengebruik. Hierbij gaat het met name om de volgende personen en functies:

- Beleidsmedewerkers gemeente (o.a. Welzijn, Gezondheid en Veiligheid);
- Boa's;
- BOB-coördinatoren VVN;
- Buurtwerkers KEaRN Welzijn;
- Coördinator Platform Nuchtere Fries;
- Gezondheidsbevorderaars GGD;
- Gezonde-School adviseur GGD;
- Gezonde-School coördinatoren en GIS medewerker;
- JOGG Regiseur GGD;
- Team Jong KEaRN;
- Medewerker Sportstimulering High Five;
- Preventiefunctionaris VNN;
- Politie.
- Clubondersteuner High Five Sportstimulering

Aangezien middelengebruik voor velen een taak is naast een aantal andere (wettelijke) taken, zullen er indien nodig extra uren ingekocht worden of gebruik worden gemaakt van externe partijen. Hier wordt in het budget rekening mee gehouden.

5.2. Budget

Financiële inzet en investering:

Buiten de inzet van medewerkers vanuit verschillende organisaties is voor de komende twee jaar aanvullende financiële investering nodig om de uitvoering van het Preventie- en Handavingsplan Middelengebruik te realiseren.

Overzicht 2026

Post	Omschrijving	Bedrag
	Wettelijke gezondheid Procesbegeleider en uitvoeringsbudget	€ 5.000,00
Aanvullend pakket	Extra inzet campagnes (30 uur)	€ 4.560,00
Vrije ruimte FrIZA	-	€ 35.000,00
Totaal 2026		€ 44.560,00

Voor de daaropvolgende jaren zal het benodigde en beschikbare budget jaarlijks opnieuw worden vastgesteld, afhankelijk van de voortgang van de uitvoering, de inzet van partners en de mogelijkheden binnen gemeentelijke en regionale middelen.

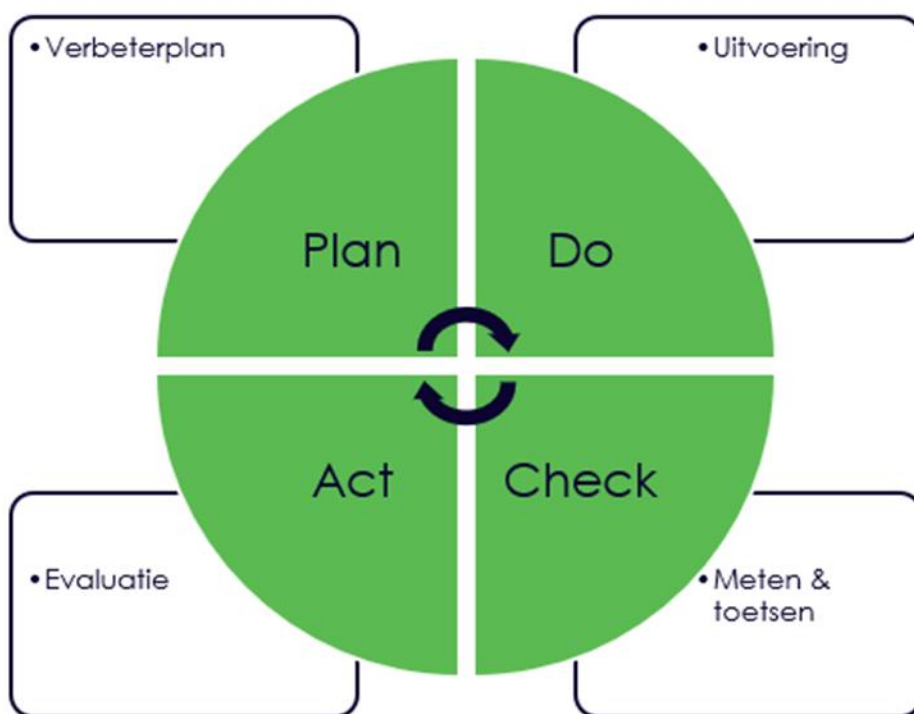
Naast dit budget wordt inzet op het gebied van middelengebruik betaald uit de budgetten van de WMO, Jeugd, Onderwijs, Veiligheid en Gezondheid. Dit geeft aan hoe breed het thema middelengebruik is en benadrukt de noodzaak van een integrale aanpak.

6. Monitoring en Evaluatie

Het meten van preventie is niet altijd eenvoudig, omdat effecten vaak pas op de lange termijn zichtbaar worden. Toch is het belangrijk om met een duidelijk doel voor ogen te werken en de voortgang van de inzet structureel te volgen.

De werkgroep Middelengebruik bewaakt de voortgang van de afgesproken acties. Voor de uitvoering en evaluatie wordt gebruikgemaakt van de PDCA-cyclus (Plan – Do – Check – Act). Tijdens dit proces staan onder meer de volgende vragen centraal:

- Hoe hoog is de opkomst/deelname bij de activiteiten?
- Zijn er zaken die beter of anders hadden gekund?
- Sluiten de geplande interventies nog steeds aan bij de doelgroep?
- Moeten we hiermee doorgaan of kunnen we ermee stoppen?
- Zijn er andere interventies nodig om de gewenste resultaten te bereiken?

In de werkgroep worden de verschillende trajecten periodiek besproken en geëvalueerd. Dit gebeurt deels op basis van beschikbare data en deels op basis van praktijkervaringen. Daarbij wordt steeds een afweging gemaakt tussen kwantitatieve resultaten (zoals bereik en deelname) en kwalitatieve inzichten (zoals ervaringen van uitvoerders en deelnemers). Op deze manier wordt de uitvoering continu verbeterd en waar nodig bijgestuurd.

Jaarlijkse beleidsevaluatie (PDCA op beleidsniveau):

Naast de reguliere monitoring binnen de werkgroep wordt één keer per jaar met een klein beleidsteam geëvalueerd hoe de uitvoering zich verhoudt tot het beleidsplan. In deze jaarlijkse reflectie staan vragen centraal als:

- Zijn we met elkaar op de goede weg?
- Doen we de juiste dingen en bereiken we de juiste doelgroepen?
- Is bijsturing nodig in focus, prioriteiten of inzet?
- Zijn er ontwikkelingen die vragen om herijking van onze aanpak?

Deze jaarlijkse evaluatie zorgt voor gezamenlijke richting, tijdige bijsturing en het expliciet benoemen van wat goed gaat — wat belangrijk is voor motivatie, samenwerking en continuïteit.

Lange termijn monitoring:

Omdat de resultaten van preventie zich vaak pas na verloop van tijd laten zien, wordt daarnaast gebruikgemaakt van structurele monitoring. Hiervoor wordt samengewerkt met de GGD en andere partners die regionale en landelijke gegevens verzamelen en analyseren. Voorbeelden hiervan zijn gezondheidsenquêtes, leefstijlmonitoren en regioprofielen. Deze cijfers maken trends zichtbaar op het gebied van middelengebruik, gezondheid en leefstijl. In combinatie met de lokale evaluaties geeft dit inzicht in de effecten van beleid en vormt het een basis voor toekomstige keuzes.

De Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen

Deze wordt elke 4 jaar afgenomen onder alle leeftijdsgroepen en zal weer worden gehouden in 2025.

De Regionale Schoolmonitor

Deze heeft in 2023 plaatsgevonden en wordt opnieuw in 2026 uitgevoerd. Leerlingen uit klas 2 en 4 van het Voortgezet Onderwijs vullen hierbij een vragenlijst in, waaronder vragen over middelengebruik.

De Jeugd- en kindmonitor.

Deze wordt elke 4 jaar uitgevoerd en vindt weer plaats in 2028.

De verwachting is dat gezien de korte termijn hier nog geen zichtbare veranderingen te zien zullen zijn.

Daarnaast kunnen we beschikken over de gegevens van het aantal deelnemers van de verschillende campagnes. Hierbij kunnen we zien of er een toename is van het aantal deelnemers. Dit zal procentueel moeten worden bekeken in verhouding met het aantal mensen wat de betreffende middelen nog gebruikt.

Tot slot kunnen we onderzoeken of het aantal meldingen van vernielingen, overlast en overige onveilige (verkeer)situaties afnemen. Dit zal echter over meerdere jaren en door meerdere organisaties verzameld moeten worden.